

(I) Ο «Αλλά» ΩΣ ΑΝΤΙΘΕΤΙΚΟΣ

(I,1): «Αντιθετικός - Απορριπτικός»: Ο 'άλλά' αντιθέτει και απορρίπτει κάθε προηγούμενη σκέψη ως 'ψευδή', και εισάγει στην θέση της μια νέα και αληθή. Στην κατηγορία αυτήν ο «Αλλά» επιμερίζεται ως εξής:

(I,1,i) Στην κατηγορία αυτήν ενδέχεται να είναι αρνητική: είτε (α) η πρόταση του 'άλλά, είτε (β) η προηγούμενη:

(α): με άρνηση στην πρόταση του 'άλλά':

(β): με άρνηση στην πρόταση που προηγείται του 'άλλά':

(I,1,ii) Εδώ απαντούν οι εκφράσεις 'άλλά ού' vs 'και ού': Πολλές φορές εναλλάσσονται οι εκφράσεις αυτές σε διάφορες προτάσεις, διότι η σημασία τους δεν είναι σε καμία περίπτωση ίδια. Στα ν.ε. έχουμε τις ακριβώς αντίστοιχες 'αλλά δεν' vs 'και δεν' με διαφορετική όμως σημασία. Δείτε δυο παραδείγματα στα ν.ε.:

(α) θα πάρω αυτό, αλλά όχι εκείνο

(β) θα πάρω αυτό και όχι εκείνο

Στην πρόταση (α) βάζοντας μετά το 'θα πάρω αυτό', το 'αλλά όχι εκείνο' δηλώνω ότι οι επιλογές μου είναι ανάμεσα στο 'θα πάρω' και 'δεν θα <πάρω>'.

Στην πρόταση (β) βάζοντας μετά το 'θα πάρω αυτό', το 'και όχι εκείνο', δηλώνω ότι οι επιλογές μου είναι ανάμεσα στο 'αυτό' και 'όχι εκείνο', που σημαίνει ότι εδώ τώρα θα 'θα πάρω κάτι από τα δύο' οπωσδήποτε.

(I,1,iii) Εδώ βρίσκουμε την γνωστή έκφραση: 'ού μόνον...αλλά <και>', όπου η παρουσία του 'καί' μετά τον 'αλλά' είναι ζήτημα επιλογής του ομιλητή, το νόημα όμως παραμένει το ίδιο. Η έκφραση αυτή απαντά με τις σημασίες:

(a): «όχι μόνο...αλλά <και> κάτι άλλο ακόμη»

(b): η παρουσία του «αλλά» σημαίνει «καινείς άλλος/τίποτε άλλο...παρά αυτός / αυτό..»

(c): ο «αλλά» υποκαθιστά τον συγκριτικό «ή»

(d): συνήθως προηγείται μια ρητορική ερώτηση, και ακολουθεί η πρόταση του «αλλά» η οποία ακυρώνει την προηγούμενη και εισάγει μια νέα:

(I,2): «Αντιθετικός - Εξισορροπητικός»: Ο 'άλλά' αντιθέτει και εξισορροπεί την δική του πρόταση με αυτή που προηγείται. Στην κατηγορία αυτήν ο «Αλλά» επιμερίζεται ως εξής:

(I,2,i): Η πρόταση του «αλλά» εξισορροπεί χωρίς να προηγείται ο «μέν», και σημαίνει «όμως»

(I,2,ii): Η πρόταση του «αλλά» εξισορροπεί έχοντας το «μέν» στην προηγούμενη πρόταση να σημαίνει «όμως».

(I,3): «Αντιθετικός » αλλά όχι «Ασύμβατος» με ό,τι προηγείται: Ο 'άλλά' εμφανίζει 'αντίθεση' με τα προηγούμενα, όχι όμως 'ασυμβατότητα', και επιμερίζεται ως ακολούθως:

(I,3,i): Η πρόταση του «αλλά» αναστρέφει την απορία ή αμηχανία του συνομιλητή

(I,3,ii): Η πρόταση του «αλλά» αναστρέφει την απορία ή αμηχανία του ίδιου του ομιλητή

(I,3,iii): Η πρόταση του «αλλά» προκαταλαμβάνει την αντίρρηση του συνομιλητή

(II) Ο «Αλλά» ΣΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ

(II,1,i): Ο «αλλά» φαινομενικά δέχεται την προηγούμενη άποψη, όμως κατόπιν διατυπώνει 'ερώτηση' για τη ορθότητα της

(II,1,ii): Ο «αλλά» φαινομενικά δέχεται την προηγούμενη άποψη, όμως κατόπιν προσφέρει μια δική του λύση είτε με καταφατική, ερωτηματική ή προστακτική διατύπωση

(II,1,iii): Εδώ εμφανίζεται ο «δ' αλλά» με όμοια σημασία, αλλά αντί για σύνδεσμος λειτουργεί ως επίρρημα

(II,1,iv): Ο «αλλά» λειτουργεί στο σχήμα "Υποφορᾶς". Στο σχήμα αυτό ο ομιλητής παρουσιάζει 'υποθετικά' την αντίρρηση του συνομιλητή – αντιδίκου του, και με την χρήση του «αλλά» την απορρίπτει

- (Π,2):** Ο «αλλά» στην προκειμένη περίπτωση εμφανίζεται είτε στην απόδοση μιας υπόθεσης, είτε μετά από μία αιτιολογική πρόταση με σκοπό να αντιπαραβάλλει στην υπόθεση / αιτιολογία την άποψη της δικής του πρότασης
- (Π,3):** Ο «αλλά» βρίσκεται στην απόδοση μιας υπόθεσης που δεν αναφέρεται, αλλά εννοείται με την έκφραση: «τουλάχιστον»
- (Π,4):** Ο «αλλά» βρίσκεται σε προσταγές και προστακτικές με την σημασία του «έμπρός». Πρόκειται για μια χρήση ευρέως διαδεδομένη στην ποίηση, αλλά αρκετά σπάνια στην πεζογραφία, και δη στην ρητορική
- (Π,5,i):** Με τον «αλλά» ξεκινά τον λόγο του αυτός που άκουσε μια απόφαση, και δηλώνει την ευχή του για την πραγματοποίησή της
- (Π,5,ii):** Ο «αλλά» βρίσκεται στην μέση της ομιλίας αυτού που άκουσε μια απόφαση, και τώρα εκδηλώνει την ευχή του για την πραγματοποίησή της
- (Π,6):** Ο «αλλά» λειτουργεί στους διαλόγους ανάμεσα σε δυο ομιλητές, και εκφράζει την όποια «Συμφωνίας» ή «Συγκατάβαση» του δεύτερου στα λόγια ή στις προτάσεις του πρώτου. Όμως αυτή η «Συμφωνία» ή «Συγκατάβαση» έχει κάθε φορά και διαφορετικό περιεχόμενο, το οποίο δηλώνεται με την ξεχωριστά κάθε φορά χρήση του «αλλά». Η ξεχωριστή χρήση επιμερίζεται ως εξής:
- (Π,6,i):** Ο «αλλά» δείχνει την «Συμφωνία» του δεύτερου ομιλητή πάνω στις προτάσεις – απόψεις του πρώτου ως απολύτως λογική και φυσιολογική. Συνήθως ο πρώτος ομιλητής έχει διατυπώσεις τις προτάσεις ή απόψεις του με Προστακτική έγκλιση, ενώ ο δεύτερος εκδηλώνει την «Συμφωνία» του με Οριστική Μέλλοντος ή και Ενεστώτα Οριστικής
- (Π,6,i,a):** Ο «αλλά» δείχνει ότι η «Συμφωνία» του δεύτερου ομιλητή πάνω στις προτάσεις – απόψεις του πρώτου είναι τόσο λογική και αυτονόητη, ώστε δεν χρειάζεται να εκφραστεί με λόγια, αλλά αρκεί να υπονοηθεί σαν ένα πολύ φυσιολογικό φαινόμενο
- (Π,6,i,b):** Ο «αλλά» δείχνει ότι ο πρώτος ομιλητής καλεί τον δεύτερο να εκφράσει την «Συμφωνία» του παίρνοντας τον λόγο και μιλώντας, και ο δεύτερος κάνει αυτό ακριβώς
- (Π,6,ii,a):** Ο «αλλά» δείχνει ότι ο δεύτερος ομιλητής δηλώνει την «Συμφωνία» του με τον πρώτο ασκώντας μια καλοπροαίρετη και ευνοϊκή κριτική στα λόγια εκείνου
- (Π,6,ii,b):** Ο «αλλά» δείχνει ότι ο δεύτερος ομιλητής δηλώνει την «Συμφωνία» του με τον πρώτο χρησιμοποιώντας λέξεις και εκφράσεις που δείχνουν πως ό,τι είπε ο πρώτος ήταν σωστό
- (Π,6,iii,a):** Ο «αλλά» δείχνει ότι ο δεύτερος ομιλητής δεν είναι ούτε πρόθυμος να κάνει ό,τι εισηγήθηκε ο πρώτος, ούτε και συμφωνεί με τις προτάσεις του. Παρ' όλα αυτά συναινεί απρόθυμα και διστακτικά:
- (Π,6,iii,b):** Ο «αλλά» δείχνει ότι ο δεύτερος ομιλητής είναι απρόθυμος να συμφωνήσει σε ό,τι εισηγήθηκε ο πρώτος. Παρ' όλα αυτά όμως δείχνει μια συμπάθεια στα λόγια εκείνου
- (Π,7):** Ο «αλλά» δείχνει ότι ο δεύτερος ομιλητής τεκμηριώνει και εκλογικεύει την υπόθεση – πρόταση του πρώτου ομιλητή επιβεβαιώνοντας ως «γεγονός» την υποθετικά εκπεφρασμένη πρόταση εκείνου:
- (Π,8):** Ο «αλλά» σε πολλούς «λόγους» οι οποίοι εκφωνούνται από τους ομιλητές, είναι η εναρκτήρια λέξη, και γι' αυτό λογίζεται ως «Εναρκτικός». Υποδιαίρεται σε ξεχωριστές περιπτώσεις ανάλογα με το τι έχει προηγηθεί
- (Π,8,i):** Ο «αλλά» ως «Εναρκτικός» ομιλίας δηλώνει την «Αντίθεση» εκείνου που ξεκινά μια ομιλία, με ό,τι έχει προηγουμένως λεχθεί
- (Π,8,ii):** Ο «αλλά» ως «Εναρκτικός» ομιλίας δηλώνει την «Αποδοχή» εκείνου που ξεκινά την ομιλία, σε μια πρόσκληση που του έγινε να μιλήσει
- (Π,8,iii):** Ο «αλλά» ως «Εναρκτικός» ομιλίας δηλώνει την «Αποδοχή» εκείνου που ξεκινά την ομιλία να μιλήσει, χωρίς να έχει βέβαια προσκληθεί για κάτι τέτοιο
- (Π,9):** Ο «αλλά» λειτουργεί ως «Εξελικτικός», με την έννοια ότι ανάμεσα σε δυο ομιλητές ο ένας εκ των δυο τον χρησιμοποιεί συνεχίσει την ομιλία του η οποία διεκόπη από τον άλλον

(III) Ο «Αλλά» ΣΕ ΕΙΔΙΚΗ ΘΕΣΗ

(III): Στην κατηγορία αυτήν βρίσκουμε τον «αλλά» να είναι μεν 'Αντιθετικός' με αρκετά ισχυρή σημασία, αλλά αντί να βρίσκεται στην αρχή των προτάσεων, ακολουθεί. Αυτό συμβαίνει στην περίπτωση όπου προηγείται μια προσφώνηση, ή ένα όρκος.

(IV) Ο «Αλλά» ΣΕ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟ ΜΕ ΑΛΛΑ ΜΟΡΙΑ - ΣΥΝΔΕΣΜΟΥΣ

Ο «αλλά» συνδυάζεται με μόρια ή συνδέσμους τα οποία βρίσκονται μετά απ' αυτόν, και είναι τα εξής: «οὐδέ», «ἤ», «ἥ», «οὐ μὴν ἀλλά», «οὐ μέντοι ἀλλά», «οὐ γὰρ ἀλλά».

(IV,1): Ο «αλλά οὐδέ»

(IV,2,i): Ο «αλλά ἤ» με την σημασία του «εκτός από – παρὰ μόνο»: απαντά μετά από προτάσεις αποφαιτικές, ή από ερωτήσεις στις οποίες αναμένεται αρνητική απάντηση. Και στις δυο αυτές προτάσεις περιέχεται μια έννοια συγκρίσεως. Με τον συγκεκριμένο «ἀλλ' ἤ» ξεκινούν συντακτικά δυο μορφές προτάσεων: (α) εκείνες που είναι ανεξάρτητες από την προηγούμενη με την οποίαν ο «ἀλλ' ἤ» αντιπαραβάλλεται, και (β) εκείνες οι οποίες αποτελούν συνέχεια της προηγούμενης με την οποίαν ο «ἀλλ' ἤ» αντιπαραβάλλεται

(IV,2,ii): Ο «αλλά ἤ» με την σημασία του «εκτός από – παρὰ μόνο»: απαντά μετά από προτάσεις αποφαιτικές, ή από ερωτήσεις στις οποίες αναμένεται αρνητική απάντηση. Και στις δυο αυτές προτάσεις δεν περιέχεται καμία έννοια συγκρίσεως. Με τον «ἀλλ' ἤ» ξεκινούν συντακτικά δυο μορφές προτάσεων: (α) εκείνες που είναι ανεξάρτητες από την προηγούμενη με την οποίαν ο «ἀλλ' ἤ» αντιπαραβάλλεται, και (β) εκείνες οι οποίες αποτελούν συνέχεια της προηγούμενης με την οποίαν ο «ἀλλ' ἤ» αντιπαραβάλλεται

(IV,3,i): Ο «αλλά ἤ» εκφράζει μια αντίρρηση με ερωτηματικό τρόπο. Βρίσκεται στην αρχή μιας ερωτηματικής πρότασης

(IV,3,ii): Ο «αλλά ἤ» εκφράζει μια αντίρρηση με ερωτηματικό τρόπο. Βρίσκεται μετά από εκφράσεις προσφωνήσεων ή αποστροφής σε κάποιο πρόσωπο

(IV,4,i): Ο «οὐ μὴν ἀλλά» ενδέχεται να ερμηνεύεται με την λογική ότι μετά το «οὐ μὴν» εννοείται το ρήμα της προηγούμενης πρότασης

(IV,4,ii): Αν ο οὐ μὴν ἀλλά» δεν μπορεί να διαιρεθεί και να εννοηθεί ένα προηγούμενο ρήμα, τότε παρεμβάλλεται ένα μη προϋπάρχον ρήμα, αλλά λογικά εκπορευόμενο από την προηγούμενη συνάφεια λόγου

(IV,4,iii): Ο οὐ μὴν ἀλλά» στον Δημοσθένη (και στον Αριστοτέλη) λειτουργεί ως έκφραση επιχειρήματος *a fortiori*, δηλ. προηγείται μία σκέψη και αμέσως μετά ο «οὐ μὴν ἀλλά» αρνείται 'υποκριτικά' αυτή την σκέψη, μόνο και μόνο για να βάλει στην θέση της μια ακόμη ισχυρότερη. Πρόχειρα θα έλεγα ότι εν προκειμένω σημαίνει «και δεν είναι μόνο αυτό, αλλά επί πλέον»

(IV,4,iv): Ο οὐ μὴν ἀλλά» στην κατηγορία αυτήν μοιάζει με τον προηγούμενο, καθώς ο ομιλητής διατυπώνει μία άποψη και αμέσως μετά την αρνείται, για να προσθέσει ένα υποθετικό λόγο, προκειμένου να κάνει το επιχείρημά του ακόμη πιο ισχυρό. Η λογική του φόρμα στα ν.ε. αντιστοιχεί με την έκφραση λόγου «Θεωρώ ότι το $a = \beta$. Όμως το a δεν είναι β μόνο γιατί το λέω εγώ (οὐ μὴν), αλλά επίσης (ἀλλά) αν το a δεν ήταν β , τότε...», και φυσικά η απόδοση οδηγεί την σκέψη σε ένα αποκλεισμό

(IV,5): Ο «οὐ μέντοι ἀλλά» είναι σχεδόν όμοιος με τον «οὐ μὴν ἀλλά», αλλά πολύ πιο σπάνιος στα κείμενα

(V): Ο «οὐ γὰρ ἀλλά»: «όχι για κανένα άλλο λόγο, αλλά διότι...»